

часто стає умовою захворювання. Чіткий та потужний образ себе здатний до подавлення психічних змістів, що представляють хворобливі імпульси і не вписуються в його загальну структуру, і цим не допускає налаштування мислення на хворобливий лад. Такий образ в обґрунтуванні рішень має аксіоматичний, основоположний характер і при формуванні психологічної логіки про нього треба згадати в першу чергу. Потрібних змін в цьому образі можна досягати через референтні групи, через значимих для суб'єкта людей, через психологічне консультування.

Відзначимо, що розвинута психологічна логіка є позитивним фактором для здоров'я людини. Той, хто здатен до логічного осмислення інформації, до погодження її з прийнятими нормами, стійкими регулятивами, відчувається впевнено, стабільно, не боїться майбутнього. Тоді, як знеобгрутованість, невизначеність, невпевненість створюють дезорганізуючий вплив на фізіологію організму роблять його не захищеним від зовнішніх негативних впливів. Навіть якщо інформація негативна, то хороший логік виробить в процесі мислення стратегії захисту, боротьби, знаючи, що він зробив все можливе і почуватиме себе впевнено і стійко.

Людина, яка захоплена певною ціллю, стає функціонально стійкою, а образ цілі проявляється в психологічній логіці подібно образу себе. Впливовою в психологічній логіці є емоційна логіка, яка у вигляді відрефлексованого емоційного ряду може відчутним чином регулювати процес мислення як з позитивним так і негативним для здоров'я результатом. Все залежить від конкретики ситуації, зв'язків між змістом і знаком та силою емоцій. Як в емоційному, так і в змістовному плані відбуваються впливи на формування психологічної логіки з боку особистісних і з боку операціональних структур, значимість яких залежить від конкретних умов. Можна сказати, що психологічна логіка виконує роль посередника у взаємодії свідомої та підсвідомої сфер. Від злагодженості у цій взаємодії багато в чому залежить здоров'я людини. Дисгармонійний підбір образів, емоцій, слів, що стають елементами мови у спілкуванні цих сфер можуть сильно порушувати здоров'я індивіда. До речі, "мовою тіла" в цьому діалозі володіє суб'єкт, якого завдяки рефлексивному мисленню та здатністю до гри формує сама особистість.

Чимале значення для здоров'я індивіда мають загальні правила мислення в психологічній логіці, які приводять до змін самої логіки. Це правила творчого та діалогічного мислення. При хворобі, коли треба зламати, переінакшити конкретну логіку, що сприяє утриманню, а то й ускладненню хвороби, вони на найвищому рівні загальності допомагають це зробити. Разом з тим, маючи у складі психологічної логіки ці правила і організовуючи за ними процес мислення, індивід може уникати виникнення логіки хвороби. Підводячи підсумки, зауважимо, що розвиток психологічної логіки формує значний потенціал забезпечення здорового життя людини. Методологічні та практичні розробки в галузі психологічної логіки можуть стати значимими засобами у збереженні здоров'я людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладунський В.Н. Логіка. Навчальний посібник. – 2-е вид. – Львів: Афіша, 2004.- 359 с.
2. Гуссерль Э. Логические исследования: Прологомены к чистой логике. Перепечатка с изд. 1909 г. – К.: Вентури, 1995. – 256 с.
3. Конверський А.С. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 535 с.
4. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ За заг. редакцією проф. В.Д.Титова. – Х.: Право, 2005.- 208 с.
5. Мышление: процесс, деятельность, общение/ Отв. ред. А.В.Брушлинский. – М.: Наука, 1982. – 288 с.
6. Сумарокова Л.М. Основи логіки: Навчальний посібник. – 2-е вид., перероб. й доп. – Одеса: Юридична література, 2003. – 240 с.

Т. Г. ТЮРІНА, М. Б. ЄВТУХ

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ФЕНОМЕНА ДУХОВНОСТІ: СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ

У статті розглядаються структурні елементи змісту поняття «духовність» з погляду сучасної науки.

В статье рассматриваются составные компоненты понятия «духовность» с позиций современной науки.

Structural elements of the notion «spiritual» from view of modern science a considered in the presented article.

Сьогодні духовні проблеми в Україні є набагато важливіше і гостріше за усі інші (політичні, соціально-екологічні тощо). Як свідчить аналіз літератури з проблеми дослідження, духовний розвиток людини і суспільства - це необхідна умова всілякого прогресу – культурного, політичного, соціального, економічного.

Більш того, на думку окремих сучасних дослідників (А. Комарової, І. Підласого, В. Ульшина, Г. Шевченко, Е. Евтуха, О.Марусенко та ін.) занепад духовності веде до загальної деградації людини, суспільства і всього людства.

Поняття «духовність» сьогодні стає предметом наукових досліджень (філософських, психологічних, педагогічних тощо), все більш набуває міждисциплінарного статусу, і більш того стає невід'ємним атрибутом людського життя. У сучасній мові ми зустрічаємо багато різноманітних словотворень, пов'язаних саме з цим терміном: «духовна людина», «духовне відродження», «духовне середовище», «духовний простір», «духовний фактор», «духовна культура», «духовна діяльність», «духовне життя», «духовний світ», «духовне виробництво», «духовна сфера життя суспільства», «духовне життя людини», «духовне життя суспільства», «духовно зріла особа», і навпаки, «духовний вакуум», «духовна криза», «духовна нудьга», «бездуховна людина» тощо. Усе це свідчить, що проблема духовності займає чільне місце у житті сучасної людини і суспільства і потребує поглибленого осмислення його сутності.

У чому ж полягає сутність людської духовності? Які ж компоненти складають зміст цього феномену?

Категорія «духовність» – це складне, багатогранне поняття високого ступеня синтетичності. У сучасній науковій літературі ми зустрічаємо кілька варіантів спроби аналізу змісту цього феномену та його структурних компонентів.

Зокрема, В. Н. Колесніков, аналізуючи роботи ряду мислителів, доходить висновку, що основний зміст духовності людини становлять сім Святостей: Віра, Честь, Благо, Любов, Краса, Істина, Справедливість [4].

На думку Ю. Азарова, основними компонентами, що становлять духовність людини є співчуття, що спонукає діяти «для інших» навіть на шкоду власним інтересам; пізнання з метою освоєння нових сфер дійсності; прагнення до істини й до добра [1, с. 34].

На думку ж Г. Шевченко, формуючим компонентом духовності є саме досконалість (прагнення до досконалості), яка являє собою упорядкування й одухотвореність нахилів індивіда, відчуття міри, орієнтацію на моральний ідеал святості і обов'язку [5, с. 10].

Ж. Юзвак, трактуючи духовність як інтегральне психічне утворення, що забезпечує можливість духовного розвитку людини, до її компонентів відносить: ціннісні орієнтації, когнітивно-інтелектуальні характеристики (допитливість, спостережливість, глибину та самостійність мислення), волеволі характеристики (цілеспрямованість, саморегуляцію), чуттєво-емоційні, гуманістичні, естетичні характеристики [46, с. 82].

Ю. М. Білодід вважає, що базовим елементом у структурі духовності є світорозуміння [3].

В. Барановський до духовних вимірів особистості відносить духовну спрямованість (інтереси, цінності, орієнтації), переконання та ідеали особистості, волю та чуттєвість, духовні почуття, світопереживання [2, с. 17].

Отже, якщо коротко підсумувати і проаналізувати різні підходи до розуміння змісту поняття «духовність», його структурних елементів, то узагальнюючи, їх можна звести до таких компонентів:

морального - як прагнення гуманізувати свій внутрішній світ і керуватися критеріями Віри, Любові, Милосердя, Добра у стосунках із світом зовнішнім;

інтелектуального – як прагнення зрозуміти сенс свого життя та призначення на Землі, стосунки з Богом, Вічністю; усвідомлене устремління до самоактуалізації, самовдосконалення, творчої самореалізації; потреба осягати Істину, прагнення до Свободи, Правди;

естетичного – прагнення жити і діяти за законами Краси, бути у гармонії з собою і зовнішнім світом, Благоговіння перед Красою Життя.

Усі ці структурні елементи тісно взаємопов'язані між собою і усі разом саме вони формують інтелектуальну і емоційно-волеволу сфери особистості, її духовну спрямованість, ціннісні орієнтири, інтереси, ідеали, переконання, світосприйняття тощо.

Серцевиною духовності особистості сучасні дослідники вважають моральний компонент - здатність людини до Любові, Милосердя, Добра, Співчуття. Саме ці якості підіймають людину на

відповідний духовний рівень, створюють особливий стан – стан духовності. Як свідчить аналіз літератури з проблеми дослідження, головним виміром духовності особистості, її божественною якістю є спроможність людини з Любов'ю ставитися до себе, інших, світу, тому що саме Любов освячує життя, одухотворює усю внутрішню і зовнішню діяльність людини. Так, ще ап. Павло у Першому посланні до коринтян показав, що ані знання самі по собі, ані великі здібності та таланти без любові не є показником духовності, тому що і знання, і здібності можуть бути використані проти людини, суспільства, людства.

Отже, як визначається більшістю вчених, Віра, Любов, Добро, Краса, Істина та їх гармонійна єдність виражають сутність людської духовності. І на основі усвідомленого прагнення людини до цих Вищих Божественних Цінностей формуються такі духовні якості особистості як совісність, людяність, милосердність, співчутливість, доброта, почуття вдячності; гуманне ставлення до самої себе, до іншої людини, до суспільства, природи; устремління жити у гармонії з усім світом; справедливість, гідність, чесність, відповідальність, безкорисливість, альтруїзм, толерантність, терпимість; прагнення до істини і свободи тощо. Як стверджують дослідники, саме ці якості відповідають поняттю духовно розвиненої людини і саме вони є основними ознаками дійсно людського в людині.

Отже, феномен духовності може бути окресленим у вимірах Віри, Любові, Добра, Істини. І істинно духовна людина - це людина сповнена Духом Божим, яка несе Світло Радість, Любов, Віру, Добро, Істину іншим людям і усьому світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азаров Ю. П. Семейная педагогика. – М.: Освіта, 1985.
2. Антоненко Т. Л. Психологія духовності. //Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Зб. наук. праць /Гол. ред.. Г. П. Шевченко. –Вип. 4/10. –Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2005. С.15 - 18.
3. Білодід Ю. М. Духовність: сутність, структура, функції: Монографія. Житомир: Редакційно-видавничий відділ ІПСТ, 2003. – 192с.
4. Колесников В. Н. Лекции по психологи индивидуальности. – М., 1996.
5. Шевченко Г. П., Євтух М. Б. Духовність особистості: сучасні погляди підходи.//Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Зб. наук. праць /Гол. Ред.. Г. П. Шевченко. –Вип. 2. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2004. С.3-13...
6. Юзвак Ж.М. Системно-структурний аналіз духовності як інтегрального психічного утворення особистості //Духовність як основа консолідації суспільства. Міжвідомчий науковий збірник: Київ. – 1999. – Т. 16. –С. 81 – 84.

Л.Т.ШЕВЧУК

ВПЛИВ ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯНОГО БАСЕЙНУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Аналізується стан повітряного басейну та його вплив на захворюваність населення України. Окреслюються заходи, спрямовані на поліпшення медико-соціальної ситуації.

Анализируется состояние воздушного бассейна и его влияние на заболеваемость населения Украины. Очерчиваются мероприятия, направленные на улучшение медико-социальной ситуации.

The state of air pool and influence is analyzed on morbidity of population of Ukraine. Measures, directed on the improvement of medical-social situation, are outlined.

Постійне зростання впливу довкілля на індивідуальне та суспільне здоров'я не тільки актуалізувало його вивчення, але й зумовило збільшення публікацій низки провідних українських вчених (В.Войтенка, Ю.Вороненка, І.Грабинського, Л.Гринів, В.Кравціва, І.Даценко, В.Москаленка, С.Пирожкова,), присвячених цій проблемі. Здійснений нами аналіз цих публікацій дозволив зробити висновки, що в наш час особливо важливо відслідковувати вплив окремих елементів довкілля на стан здоров'я. Оскільки, чи не найважливішим компонентом є повітря, відсутність якого впродовж кількох хвилин може призвести до фатальних наслідків, в той час, як без води чи їжі можна обійтися більш тривалий період часу, то спробуємо простежити взаємозв'язок між забрудненням повітряного басейну та захворюваністю населення України.